

Česká republiky
NÁLEZ
Ústavního soudu

Jménem republiky

Ústavní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy Vladimíra Sládečka, soudce zpravodaje Pavla Rychetského a soudce Davida Uhlíře o ústavní stížnosti **prof. Milana Knížáka, Dr. A.**, zastoupeného JUDr. Jaroslavem Hostinským, advokátem, sídlem Vinohradská 2134/126, Praha 3 – Vinohrady, proti usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. září 2017 č. j. 30 Cdo 2063/2017-343, rozsudku Vrchního soudu v Praze ze dne 20. prosince 2016 č. j. 3 Co 24/2013-298 a rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 15. října 2012 č. j. 66 C 43/2010-177, za účasti **Nejvyššího soudu, Vrchního soudu v Praze a Městského soudu v Praze**, jako účastníků řízení, a **doc. PhDr. Ing. Jiřího Fajta, Ph.D.**, zastoupeného JUDr. Jiřím Kratochvílem, advokátem, sídlem Rybná 716/24, Praha 1 – Staré Město, jako vedlejšího účastníka řízení, takto:

Ústavní stížnost se zamítá.

O d ů v o d n ě n í:

I.

Vymezení věci

1. Ústavní stížností, jež byla Ústavnímu soudu doručena dne 20. 12. 2017, navrhl stěžovatel zrušení v záhlaví uvedených rozhodnutí z důvodu tvrzeného porušení jeho základních práv podle čl. 17, čl. 36 odst. 1 a čl. 38 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listiny“), čl. 10 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a čl. 19 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech.

II.

Shrnutí řízení před obecnými soudy

2. Stěžovatel i vedlejší účastník jsou osoby veřejně známé. Oba působili ve vedení Národní galerie v Praze (dále jen „Národní galerie“). Stěžovatel byl v letech 1999 až 2011 jejím generálním ředitelem. Vedlejší účastník, jenž tuto funkci vykonává v současnosti (od roku 2014), působil v Národní galerii již v letech 1992 až 2000, a to nejprve jako kurátor ve Sbírce starého českého umění a od roku 1994 jako ředitel odboru Starého umění a vedoucí Sbírký starého evropského umění (dále jen „sbírka“). V roce 1995 se stal statutárním zástupcem ředitele s oprávněním jednat vně instituce. Spolupůsobení obou účastníků v Národní galerii trvalo deset měsíců, od 1. 7. 1999 do 30. 4. 2000, kdy došlo k ukončení pracovního poměru vedlejšího účastníka. Z funkce statutárního zástupce ředitele byl vedlejší účastník odvolán ke dni 30. 9. 1999.

3. V úterý dne 16. 3. 2010 v čase od 22:43 do 23:33 vysílala Česká televize na programu ČT2 pořad Kontexty „Vítejte v Národní galerii!“. Tento pořad byl – podle internetové stránky České televize – koncipován jako diskusní panel analyzující aktuální témata a společenské jevy ve všech souvislostech s hledáním příčin, důsledků, nutící diváky k zamyšlení prostřednictvím věcné, inteligentní debaty s neotřelými úhly pohledu. Debata hostů, z nichž jedním byl stěžovatel, se dotkla i otázky, kdo by měl stát v čele Národní galerie, respektive jaká osoba by byla vhodným kandidátem na funkci jejího generálního ředitele. Tou dobou totiž na tuto funkci probíhalo výběrové řízení, jehož se neúspěšně účastnil i vedlejší účastník. Jedna z diskutujících, prof. PhDr. Milena Bartlová, CSc., byla členkou příslušné výběrové komise Ministerstva kultury. V průběhu debaty zazněla mimo jiné tato slova:

Stěžovatel: „Já bych k tomu chtěl ještě říct... Moment! Tady se říkaly věci! Předemnou tam bylo asi pět kunsthistoriků řediteli po roce 90 a dovedli galerii do naprosto dezolátního stavu. Zadluženou, jaksi nefungující a tak dále. A nejhorší byl pan ředitel Fajt, který ji zcela ekonomicky zruinoval. Dodnes se jakoby z těchto věcí vzpamatováváme. Čili jako kunsthistorici, kteří byli na mém místě přede mnou, se chovali velmi nekvalifikovaně.“

Milena Bartlová: „To není pravda.“

Stěžovatel: „To je pravda! Já to můžu dokázat!“

Milena Bartlová: „Pan ředitel Fajt nebyl generálním ředitelem.“

Stěžovatel: „Ne, ten byl ředitelem staré sbírky. To stačilo.“

Milena Bartlová: „No jo, tak ale to není pravda.“

4. Rozsudkem Městského soudu v Praze (dále jen „městský soud“) ze dne 15. 10. 2012 č. j. 66 C 43/2010-177 bylo částečně vyhověno žalobě vedlejšího účastníka a stěžovateli byla uložena povinnost omluvit se mu osobně ústně pronesenou veřejnou omluvou ve znění:

„Já, Milan Knížák, se tímto omlouvám panu Jiřímu Fajtovi, že jsem v souvislosti s jeho osobou sdělil veřejnosti v pořadu Kontexty „Vítejte v Národní galerii!“, vysílaném na ČT2, výrok znějící: „... Přede mnou tam bylo asi pět kunsthistoriků, řediteli, po roce 1990, a dovedli galerii do naprosto dezolátního stavu. Zadluženou, jaksi nefungující a tak dále. A nejhorší byl pan ředitel Fajt, který ji zcela ekonomicky zruinoval. Dodnes se jakoby z těchto věcí vzpamatováváme. Čili jako kunsthistorici, kteří byli na mém místě přede mnou se chovali velmi nekvalifikovaně. To vám můžu dokázat. ...“ Uvedený výrok o řediteli Fajtovi je nepravdivý.“,

a to ve vysílání České televize na programu ČT2 v úterý nebo ve středu v časovém rozmezí od 20:00 do 23:00 hodin, formou obrazové sekvence se zvukem do 30 dnů od právní moci tohoto rozsudku (výrok I.).

5. V rozsahu, ve kterém vedlejší účastník požadoval, aby omluva obsahovala před slovem „omlouvám“ slovo „veřejně“, před slovem „nepravdivý“ slovo „zjevně“ a dále v části, ve které mělo být uvedeno, že výrok stěžovatele byl urážlivý a dehonestující, byla žaloba zamítnuta. Stejným způsobem bylo rozhodnuto o návrhu na odvysílání omluvy na vlastní náklady stěžovatele a na odvysílání v reklamním bloku v délce minimálně 30 sekund v technické kvalitě odpovídající technickým podmínkám a požadavkům na zpracování reklamních spotů vysílaných Českou televizí (výrok II.), jakož i ve vztahu k primárnímu žalobnímu návrhu, aby stěžovatel byl povinen zveřejnit na své náklady omluvu vedlejšímu účastníkovi formou půlstránkového inzerátu otištěného jedním deníkem s celostátní působností (výrok III.). Stěžovateli byla uložena povinnost zaplatit vedlejšímu účastníkovi náklady řízení ve výši 51 600 Kč (výrok IV.).

6. Městský soud uvedl, že výrok stěžovatele na adresu vedlejšího účastníka obsahoval jak skutkové, tak hodnotící soudy. Stěžovatel se předně kriticky vyjadřoval k obecné otázce vhodnosti kvalifikace v oboru historie umění pro výkon funkce generálního ředitele Národní galerie, což bylo téma nastolené diskusí v pořadu. V této souvislosti vyjádřil osobní zkušenost a hodnocení, že před ním působilo v této instituci několik kunsthistoriků s tím, že ji svým nekvalifikovaným postupem dovedli do dezolátního stavu, zadluženou a ekonomicky nefungující s dlouhodobými následky. Toto obecné hodnocení pak stěžovatel doplnil zcela adresnou a konkrétní kritikou vedlejšího účastníka, o kterém prohlásil, že byl nejhorší a že Národní galerii ekonomicky zruinoval. Učinil tak v situaci, kdy právě vedlejší účastník usiloval o post obsazený stěžovatelem. Vyznění tohoto sdělení bylo takové, že stěžovatel hovoří o vedlejšímu účastníkovi jako o předchůdci žalovaného na postu generálního ředitele, což bylo v pořadu později uvedeno na pravou míru tak, že byl jen ředitelem sbírky. Divák tím získal informaci, že vedlejší účastník jako nejhorší kunsthistorik ve vedení Národní galerie ji z postu ředitele sbírky zcela ekonomicky zruinoval.

7. V řízení bylo prokázáno, že Národní galerie v době, kdy v ní působil vedlejší účastník, byla ve velmi špatné ekonomické kondici, neměla dostatek finančních prostředků a byla řešena mimořádná finanční opatření. S jistou dávkou expresivity bylo podle městského soudu možné hovořit o zruinovaném stavu Národní galerie, potažmo jejích financí. Pokud však jde o kategorický a kritický výrok, že nejhorší byl vedlejší účastník, který Národní galerii ekonomicky zruinoval, stěžovatel neprokázal jeho věcné opodstatnění. Místo toho bylo prokázáno, že takovýto závěr nebylo možné oprávněně učinit a že výrok byl v kontextu věcného základu zcela nepřiměřený a nepřiléhavý.

8. Provedeným dokazováním městský soud zjistil, že Ministerstvo financí odhalilo v rámci kontroly hospodaření v období do 1. 1. 1995 do 30. 6. 1998 nedostatky v celkové výši 615 563 429,81 Kč, s návrhem na odvod do státního rozpočtu ve výši 43 693 330,92 Kč a se stanovením penále ve výši 24 564 464 Kč. Vedlejší účastník mohl jako ředitel sbírky a statutární zástupce generálního ředitele v převážné době svého působení reálně ovlivňovat stav ekonomických účtů a rozpočtovou kázeň Národní galerie, avšak pouze na jednom z jejích úseků. K jeho manažerské osobní odpovědnosti lze přitom přičítat pouze část zjištěných nedostatků ve výši 2,5 % jejich celkové částky a dále nanejvýš 4,9 % z částky činící celkové penále a nanejvýš 10,8 % z celkového odvodu do státního rozpočtu. Městský soud dále dodal, že zjištěná pochybení se týkala porušení, respektive obcházení zákona o veřejných zakázkách či nesprávného použití investičních prostředků na stavební úpravy. Prvé mohlo mít za následek „pouze“ vynaložení vyšší ceny, než jaká by vzešla z případné veřejné soutěže,

rozhodně však nešlo v plném rozsahu o vynaložení prostředků, které by Národní galerie jinak nevynaložila. Za toto pochybení nebylo uloženo ani penále, ani odvod do státního rozpočtu. Pokud pak jde o nesprávnost použití investičních prostředků na stavební práce, šlo o pochybení, které mělo za následek odvod čerpaných prostředků zpět do státního rozpočtu, včetně uložení penále, když správně měly být použity prostředky provozní. Toto pochybení sice ekonomické kondici Národní galerie neprospělo, míra podílu v působnosti vedlejšího účastníka ovšem rozhodně nebyla taková, že by stav zruinování mohl být přičítán jemu. Protokol Ministerstva financí o výsledku kontroly navíc upozorňuje na chyby zaúčtování a chyby při systému vnitřní kontroly. Národní galerie tehdy řešila především problém špatně fungujícího ekonomického odboru, a nikoli sbírky.

9. Z těchto důvodů dospěl městský soud k závěru, že výrok stěžovatele o vedlejším účastníkovi nelze považovat za oprávněnou kritiku. Kategorický soud o vedlejším účastníkovi jako o kunsthistorikovi ve vedení Národní galerie, který ji zcela zruinoval, měl přesahovat přípustnou míru tolerance nepřesnosti při kritice jiného. Především neměl být prokázán jeho pravdivý základ. Přes zjištěné nedostatky v činnosti Národní galerie v působnosti vedlejšího účastníka bylo prokázáno, že tyto se na celkovém výsledku podílí výrazně minoritně. Městský soud vzal v úvahu také skutečnost, že výrok byl pronesen v okruhu a pro okruh zainteresovaných v době, kdy se vedlejší účastník ucházel o post, který v té době zastával právě stěžovatel. Svědčí proti opodstatněnosti výroku, že vedlejší účastník setrval na postu vedoucího pracovníka deset měsíců i za dobu působení stěžovatele na postu generálního ředitele. Obsahem a použitým výrokem měl stěžovatel postavit vedlejšího účastníka do nepravdivého světla. Výrazová forma výroku, její intenzita a rezolutnost nepřipouštějící otazníky či pochybnosti tak překročila meze ochrany výroků pronesených v rámci realizace zaručené svobody projevu a svým skutkovým základem naplnila podstatu a smysl zákonného omezení podle § 13 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník. Podle městského soudu stěžovatel zasáhl do osobnostních práv vedlejšího účastníka, zejména pak jeho profesní cti a pověsti, a proto má vedlejší účastník právo požadovat přiměřené zadostiučinění formou veřejné omluvy stěžovatele.

10. Proti výrokům I. a IV. rozsudku městského soudu podal stěžovatel odvolání, o němž Vrchní soud v Praze (dále jen „vrchní soud“) rozhodl rozsudkem ze dne 27. 11. 2014 č. j. 3 Co 24/2013-243 tak, že výrok I. změnil a žalobu v příslušné části zamítl. V jeho odůvodnění se omezil na konstatování, že při posouzení pořadu v celé jeho souvislosti nelze dospět k závěru, že by výroky pronesené stěžovatelem představovaly neoprávněný zásah do osobnostních práv vedlejšího účastníka. Stěžovatel měl evidentně v úmyslu poukázat v této téměř hodinu trvající diskusi na ekonomické nedostatky svých pěti předchůdců ve funkci generálního ředitele Národní galerie, přičemž vedlejší účastník měl v rámci svého profesního zařazení snést větší míru kritiky.

11. Uvedený rozsudek vrchního soudu byl k dovolání vedlejšího účastníka zrušen rozsudkem Nejvyššího soudu ze dne 9. 9. 2015 č. j. 30 Cdo 1471/2015-281 pro jeho nepřezkoumatelnost. Ve věci proto znovu rozhodoval vrchní soud, který rozsudkem ze dne 20. 12. 2016 č. j. 3 Co 24/2013-298 potvrdil rozsudek městského soudu ve výroku I. Ve výroku IV. jej změnil tak, že žádnému z účastníků řízení nepřiznal právo na náhradu nákladů řízení (výrok I.). Stěžovateli pak uložil povinnost zaplatit vedlejšímu účastníkovi náklady odvolacího řízení ve výši 23 552 Kč (výrok II.). Z posledně

uvedeného rozhodnutí se podává, že vrchní soud nově rozhodl v jiném složení, než tomu bylo v případě jeho dřívějšího rozsudku. Tehdy (v listopadu 2014) rozhodl v senátu složeném z předsedkyně JUDr. Romany Vostrejšové a soudkyň JUDr. Mileny Opatrné a JUDr. Leandry Zilvarové, zatímco po zrušení rozsudku a vrácení věci rozhodoval v senátu složeném z předsedkyně JUDr. Mileny Opatrné a soudkyň JUDr. Leandry Zilvarové a JUDr. Ireny Ondruszové.

12. Vrchní soud uvedl, že stěžovatel kritizoval práci vedlejšího účastníka v Národní galerii. Výrok stěžovatele, že vedlejší účastník měl být nejhorší z pěti ředitelů kunsthistoriků, který zcela ekonomicky zruinoval Národní galerii, je hodnotícím soudem, vyjadřujícím subjektivní názor autora, který k danému faktu zaujímá určitý postoj tak, že jej hodnotí z hlediska správnosti a přijatelnosti, a to na základě vlastních (subjektivních) kritérií. Hodnotící soud – na rozdíl od skutkových tvrzení – nelze jakkoli dokazovat. Je však nutné zkoumat, zda se zakládá na pravdivé informaci, zda forma jeho zveřejněné prezentace je přiměřená a zda zásah do osobnostních práv je nevyhnutelným průvodním jevem výkonu kritiky, tedy zda primárním cílem kritiky není hanobení nebo zneuctění dané osoby. Městský soud zkoumal, zda má výrok stěžovatele pravdivý základ, přičemž správně zjistil, že vedlejší účastník se nedopustil pochybení takového rozsahu, jaký vyjádřil stěžovatel. Stěžovateli musel být znám podíl vedlejšího účastníka na nesprávném hospodaření Národní galerie s finančními prostředky, neboť byl seznámen s kontrolními zjištěními Ministerstva financí. Správně bylo rovněž přihlédnuto k tomu, za jakých okolností byl předmětný výrok pronesen. Osoby veřejně známé sice musí akceptovat větší míru veřejné kritiky i větší míru tolerance k negativním postojům či hodnocením, i jejich kritika by se ale měla opírat o pravdivý základ. Vrchní soud se ztotožnil s názorem městského soudu, že předmětný výrok byl nepřiměřený a nepodložený a že jeho intenzita a rezolutnost nepřipouštěla žádné pochybnosti. Ostatně sám stěžovatel v debatě tvrdil, že to je pravda a že to může dokázat.

13. Dovolání stěžovatele proti tomuto rozsudku odmítl Nejvyšší soud usnesením ze dne 14. 9. 2017 č. j. 30 Cdo 2063/2017-343. Neshledal totiž, že by byly naplněny předpoklady jeho přípustnosti podle § 237 občanského soudního řádu. Tvrzením o neurčitosti, zmatečnosti a tudíž nevykonatelnosti výroku o povinnosti k uveřejnění omluvy měl stěžovatel namítat vadu řízení, která ale není samostatným dovolacím důvodem. V dovolání v tomto ohledu neuvedl žádné konkrétní rozhodnutí dovolacího soudu, ani netvrdil, že by předmětný výrok nesplňoval některou z podmínek materiální vykonatelnosti podle § 261a odst. 1 občanského soudního řádu. Stěžovatel sice odkázal na dvě rozhodnutí dovolacího soudu, fakticky však neuvedl takové okolnosti, které by svědčily o rozporu napadeného rozhodnutí s některým z nich. Nadto jeho výtky měly vycházet z procesně nepřipustné akcentace skutkových poměrů věci, takže v tomto smyslu nenaplnily charakteristiku dovolacího důvodu podle § 241a odst. 1 občanského soudního řádu. Na dalších otázkách, které podle názoru stěžovatele nebyly v rozhodovací praxi dovolacího soudu vyřešeny, napadené rozhodnutí nespočívá.

III.

Argumentace stěžovatele

14. První okruh námitek, které stěžovatel uplatnil v ústavní stížnosti, se týkal posouzení jeho dovolání ze strany dovolacího soudu. Stěžovatel má za to, že jeho dovolání dostalo všem zákonným požadavkům, které jsou na obsahové a formální

náležitosti tohoto mimořádného opravného prostředku občanským soudním řádem kladený. Způsob rozhodnutí o něm proto považuje za ryze formalistický a nekonzentrováný, kdy obsah odůvodnění usnesení neodpovídá obsahu podaného dovolání. Odchylení se od rozhodovací praxe dovolacího soudu, respektive od v dovolání označených rozhodnutí, spatřoval stěžovatel především v tom, že uložená povinnost k omluvě neobsahovala údaj o tom, kdy byl předmětný výrok pronesen. Tento nedostatek může na straně veřejnosti vést k zmatení, zda se omluva nebude týkat situace v Národní galerii v současné době. Ačkoli stěžovatel obsáhle rozebral, s jakými rozhodnutími dovolacího soudu a Ústavního soudu je rozsudek vrchního soudu v rozporu, dovolací soud tuto část dovolání odbyl pouhým konstatováním, že okolnosti svědčící o rozporu fakticky neuvádí ani stěžovatel. Rozhodovací praxi Ústavního soudu dokonce zcela ignoroval. Dovolací soud se nedostatečně vypořádal i se stěžovatelem předestřenými otázkami, které doposud neměly být v jeho rozhodovací praxi řešeny.

15. Dále se stěžovatel zabýval právním posouzením svého výroku, tedy zda jím mohlo být nepřipustným způsobem zasaženo do osobnostních práv vedlejšího účastníka. Zdůraznil, že stěžovatel i vedlejší účastník jsou dlouhodobými názorovými oponenty, vyjadřujícími se ve veřejném prostoru k problematice Národní galerie a v souvislosti s tím i vůči sobě navzájem. Předmětný výrok je jedním z různých kritických sdělení účastníků řízení, která byla ve veřejném prostoru v této době zaznamenána, a to jak před výrokem, který je předmětem sporu, tak i následně v době po podání žaloby. Stěžovatel jím upozornil na svou osobní zkušenost, že v době působení vedlejšího účastníka ve funkci statutárního zástupce generálního ředitele Národní galerie nebyla tato instituce v dobré kondici, byla zadlužená a jaksi nefunkční, jakož i na osobní podíl vedlejšího účastníka na tomto stavu, na jeho nekompetentnost a nehospodárné jednání.

16. Stěžovatel je přesvědčen, že jeho výrok ob stojí z hlediska kritérií, které pro řešení kolize mezi svobodou projevu a základním právem na ochranu osobnosti vymezil Ústavní soud v nálezu ze dne 3. 2. 2015 sp. zn. II. ÚS 2051/14 (N 23/76 SbNU 325; všechna v tomto nálezu citovaná rozhodnutí Ústavního soudu jsou veřejně dostupná na <http://nalus.usoud.cz>). Šlo o hodnotící soud, který měl pravdivý základ v protokolu Ministerstva financí o výsledku kontroly Národní galerie ze dne 9. 3. 1999, jakož i v dokumentech souvisejících a navazujících. Stěžovatel vyslovil názor, že kunsthistorici si jako ředitelé počínali nekvalifikovaně a že nejhorší z nich byl vedlejší účastník. Jeho nekompetentnost byla doložena i dalšími konkrétními tvrzeními (porušování zákona o zadávání veřejných zakázek, používání investičních prostředků v rozporu s pravidly rozpočtové kázně, hrazení faktur nad rámec uzavřených smluv či nákup drahého nábytku). Matematické vyjádření osobního podílu vedlejšího účastníka na katastrofálním výsledku předmětné kontroly nebylo podstatné. Vyšší míra tolerance měla být v případě předmětného výroku přípuštěna s ohledem na to, že byl učiněn vůči osobě veřejně známě a že se týkal věcí veřejných, celospolečenských témat kulturních, výkonu řídicí funkce ve veřejnoprávní instituci zřízené zákonem a hospodařící s rozpočtovými prostředky.

17. Důvod k omluvě nezavdává podle stěžovatele ani skutečnost, že šlo o výrok zkratkovitý a částečně expresivní, pokud jde o slova „zruinoval“ či „dezolátní stav“. Ve svobodné a demokratické společnosti by mu nemělo být upíráno právo použít takových výrazů v rámci svobodné diskuse. Vedlejší účastník měl navíc prostor reagovat na výrok ve sdělovacích prostředcích, když již samotné podání žaloby bylo široce

medializováno. Stěžovatel dodává, že výrok pronesl spontánně v rámci diskuse v debatním pořadu s osmi dalšími účinkujícími o dalším směřování Národní galerie, kdy se diskutující vyjadřovali, zda vhodnou osobou na tento post je například výkonný umělec, kunsthistorik, manažer, vysloužilý politik. Výrok byl vytržen z celkového téměř hodinového diskusního pořadu a z jeho nahrávky je zřejmé, že nepochybně nešlo o středobod vedené diskuse. S výjimkou upřesnění ze strany prof. PhDr. Mileny Bartlové, CSc., tento výrok nevzbudil v diskusi žádnou odezvu nebo konkrétní reakci či zásadní nesouhlas. Zásah obecných soudů je tak bezprecedentním mocenským ovlivněním a cenzurou demokraticky vedené diskuse. Význam výroku stěžovatele je přeceňován, protože nemohl mít vliv na zrušené výběrové řízení na funkci generálního ředitele. Stěžovatel v tomto výběrovém řízení nekandidoval, a tedy nebyl ani v pozici konkurenta vedlejšího účastníka.

18. Závěrem stěžovatel namítá, že vrchní soud původně rozhodl o zamítnutí žaloby, přičemž dovolací soud jeho rozsudek zrušil z důvodu nedostatečného odůvodnění. V dalším řízení však vrchní soud nejenže rozhodoval v jiném složení, což nebylo v napadených rozhodnutích nijak objasněno, ale současně vydal překvapivé rozhodnutí, když najednou rozsudek městského soudu potvrdil. Stěžovatel v této skutečnosti spatřuje porušení svého práva na zákonného soudce podle čl. 38 odst. 1 Listiny.

IV.

Průběh řízení před Ústavním soudem

19. Ústavní soud si vyžádal spis vedený u městského soudu pod sp. zn. 66 C 43/2010 a vyzval Nejvyšší soud, vrchní soud a vedlejšího účastníka k vyjádření se k ústavní stížnosti.

20. Nejvyšší soud i vrchní soud ve svých vyjádřeních ze dnů 27. 4. 2018 a 26. 4. 2018 pouze odkázaly na obsah jimi vydaných napadených rozhodnutí. Vedlejší účastník se k ústavní stížnosti nevyjádřil, a to navzdory tomu, že Ústavní soud k jeho žádosti prodloužil lhůtu, ve které tak mohl učinit.

21. Ve smyslu § 44 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů, rozhodl Ústavní soud ve věci bez konání ústního jednání, protože od něj nebylo lze očekávat další objasnění věci.

V.

Procesní předpoklady řízení před Ústavním soudem

22. Ústavní soud je příslušný k projednání návrhu. Pokud jde o přípustnost ústavní stížnosti, z přezkumu Ústavního soudu je vyloučena námitka nesprávného složení, v němž vrchní soud rozhodl napadeným rozsudkem o odvolání stěžovatele. K jejímu uplatnění měl stěžovatel k dispozici žalobu pro zmatečnost podle § 229 odst. 1 písm. f) občanského soudního řádu. Tím, že tuto žalobu nepodal, nevyčerpal všechny zákonné procesní prostředky k ochraně práva, které měl k dispozici. Ustanovení § 75 odst. 1 zákona o Ústavním soudu se zde proto uplatní potud, že námitka překážky věci rozsouzené je v tomto řízení materiálně nepřijatelná a Ústavní soud se jí nemůže zabývat [blíže například nález ze dne 13. 7. 2000 sp. zn. III. ÚS 117/2000 (N 111/19 SbNU 79)].

23. Ústavní soud nicméně poznamenává, že stěžovatel si mohl složení senátu ověřit v rozvrhu práce vrchního soudu, který je veřejně přístupný na internetových stránkách uvedeného soudu, včetně jeho přechozích znění (<https://portal.justice.cz/Justice2/soud/soud.aspx?o=207&j=217&k=2070&d=346391>). Z něj vyplývá, že v případě zrušení rozhodnutí vrchního soudu Nejvyšším soudem nebo Ústavním soudem se věc přidělí senátu, který zrušené rozhodnutí vydal. Rozhodující je přitom jeho číselné označení, a nikoli jeho personální složení. V době po zrušení původního rozsudku vrchního soudu již soudkyně JUDr. Romana Vostrejšová nebyla členkou senátu 3 Co. Tou byla místo ní právě soudkyně JUDr. Irena Ondruszová.

24. Jinak je ale ústavní stížnost přípustná, byla podána včas a osobou k tomu oprávněnou a splňuje i všechny zákonem stanovené náležitosti, včetně povinného zastoupení advokátem (§ 29 až § 31 zákona o Ústavním soudu).

VI.

Vlastní posouzení

25. Poté, co se Ústavní soud seznámil s argumentací stěžovatele, napadenými rozhodnutími a obsahem příslušného spisu vedeného u městského soudu, zhodnotil, že ústavní stížnost není důvodná.

26. Ústavní soud předně podotýká, že jako soudní orgán ochrany ústavnosti [čl. 83 Ústavy České republiky (dále jen „Ústava“)] přezkoumává v řízení o ústavních stížnostech [čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy, § 72 a násl. zákona o Ústavním soudu] rozhodnutí či postup orgánů veřejné moci jen z toho hlediska, zda jimi nedošlo k porušení ústavně zaručených základních práv a svobod. V tomto ohledu uplatnil stěžovatel dva okruhy námitek, jimiž se Ústavní soud zabýval v následujícím pořadí: a) zda dovolací soud řádně posoudil přípustnost dovolání stěžovatele a b) zda obecné soudy tím, že uložily stěžovateli povinnost omluvit se vedlejšímu účastníkovi, neporušily ústavně zaručenou svobodu projevu stěžovatele.

VI./a

Posouzení přípustnosti dovolání stěžovatele

27. Dovolací soud se v rámci posouzení předpokladů přípustnosti dovolání podle § 237 občanského soudního řádu věcně zabýval otázkou, zda je dán stěžovatelem tvrzený nesoulad právních závěrů rozsudku vrchního soudu s některými v dovolání uvedenými rozsudky dovolacího soudu, a s tímto tvrzením se neztotožnil. Své hodnocení vyjádřil konstatováním, že stěžovatel neuvedl okolnosti, které by svědčily o takovémto rozporu, a poukázal na to, že se stěžovatel dopustil „nepřípustné akcentace skutkových poměrů věci“. Ústavní soud si je vědom stručnosti tohoto odůvodnění, nespátřuje v ní však vybočení z požadavku náležitého odůvodnění. Jestliže se městský soud a vrchní soud podrobně vypořádaly s otázkou, zda předmětný výrok ob stojí z hlediska východisek řešení kolize mezi svobodou projevu a ochranou osobnosti, jež se podávají z rozhodovací praxe dovolacího soudu, a dovolací soud se s jejich hodnocením ztotožnil, pak není nezbytné, aby dovolací soud toto právní hodnocení celé opakoval.

28. Přisvědčit lze stěžovateli potud, že dovolací soud měl v rámci hodnocení předpokladů přípustnosti dovolání vzít v úvahu i poukazy na v dovolání uvedená rozhodnutí Ústavního soudu. Ačkoli je pravomoc dovolacího soudu a Ústavního soudu

odlišná, tento rozdíl neznámá, že by bylo možné vést dělicí čáru mezi oblastmi práva, k jejichž výkladu je každý z nich povolán. Principy vyplývající z ústavního pořádku se uplatní napříč právním řádem, aniž by bylo podstatné, zda má být ve věci použit ústavní zákon nebo zákon či jiný právní předpis. Tyto principy nemohou být opomenuty při výkladu práva žádným z orgánů veřejné moci. Platí přitom, že v otázkách, kdy jde o výklad ústavního práva, má s ohledem na kasační pravomoc Ústavního soudu ve vztahu k rozhodnutím orgánů veřejné moci přednost právě jeho právní názor (čl. 89 odst. 2 Ústavy). *A minori ad maius* tak nutno při posuzování předpokladů dovolání vykládat slova „odchýlení se od rozhodovací praxe dovolací soudu“ (§ 237 občanského soudního řádu) tak, že se touto praxí myslí i pro dovolací soud závazná rozhodovací praxe Ústavního soudu [stanovisko pléna ze dne 28. 11. 2017 sp. zn. Pl. ÚS-st. 45/16 (460/2017 Sb.)]. Takovýto výklad je plně kompatibilní s účelem náležitosti dovolání, která spočívá ve vymezení, v čem dovolatel spatřuje splnění předpokladů přípustnosti dovolání (§ 241a odst. 2 občanského soudního řádu). Jde o působení na dovolatele, aby se prostřednictvím právního zástupce seznámil s již existující rozhodovací praxí dovolacího soudu a aby dovolání nepodával v případech, kdy lze předpokládat, že nebude úspěšné.

29. Tvrzením rozporu s rozhodovací praxí Ústavního soudu, která je pro dovolací soud závazná, stěžovatel mohl dostat zákonnému požadavku, aby v dovolání vymezil, v čem spatřuje splnění předpokladů jeho přípustnosti. Pochybení dovolacího soudu, který se při posuzování přípustnosti dovolání tvrzeným nesouladem se stěžovatelem uvedenými nálezy Ústavního soudu nezabýval, ale v tomto konkrétním případě nelze hodnotit jako porušení jeho ústavně zaručených základních práv. Je tomu tak z toho důvodu, že z těchto nálezů se podávají v podstatě stejná obecná východiska, která jsou obsažena již v stěžovatelem uvedených rozhodnutích dovolacího soudu.

30. Odchýlení se od rozhodovací praxe dovolacího soudu spatřoval stěžovatel také v tom, že mu obecné soudy uložily povinnost omluvit se za výroky pronesené v televizním pořadu, aniž by ve výroku rozsudku specifikovaly, kdy přesně, tedy v jaký den a hodinu, mělo k jejich pronesení dojít. Podle stěžovatele tato skutečnost zakládá nevykonatelnost rozhodnutí. Ústavní soud konstatuje, že je povinností soudu posoudit, zda je návrh formulován natolik určitě, že o něm bude možné v soudním řízení rozhodnout (§ 43 odst. 1 občanského soudního řádu). Jakékoli rozhodnutí obecných soudů je vždy založeno také na posouzení určitosti návrhu, byť v případech, kdy je tato náležitost zjevně splněna, její posouzení obvykle v rozhodnutí není výslovně řešeno. Dovolací důvod spočívající v nesprávném právním posouzení věci podle § 241a odst. 1 občanského soudního řízení se proto může týkat i posouzení určitosti návrhu. I v této souvislosti může vyvstat relevantní otázka procesního práva podle § 237 občanského soudního řádu.

31. V posuzované věci se vrchní soud výslovně nezabýval otázkou určitosti žalobního návrhu, neboť v odvolání nebyla ze strany stěžovatele uplatněna odpovídající námitka. I kdyby ale uplatněna byla, podle názoru Ústavního soudu by zjevně nešlo o námitku důvodnou. Jednak je zcela zřejmé, jaká povinnost se po stěžovateli požaduje, jednak není žádný důvod předpokládat, že stěžovatelem pronesený výrok, uvedený ve výroku rozsudku městského soudu, by byl pro veřejnost zaměnitelný s jiným jeho výrokiem. Jakkoli tedy nelze souhlasit se závěrem dovolacího soudu, podle něhož stěžovatel namítá „vadu řízení, která však není samostatným dovolacím důvodem“,

Ústavní soud neshledal, že by následkem tohoto pochybení byla stěžovateli v rozporu s čl. 36 odst. 1 Listiny odepřena soudní ochrana ze strany dovolacího soudu.

VI./b

Námítka nepřijatelného zásahu do svobody projevu stěžovatele

32. Další okruh námitek stěžovatele se týká tvrzeného nepřijatelného zásahu do jeho svobody projevu podle čl. 17 odst. 1 Listiny, k němuž mělo dojít uložením povinnosti omluvit se vedlejšímu účastníkovi za předmětný výrok.

33. Svoboda projevu představuje jeden z konstitutivních znaků demokratické pluralitní společnosti, v níž je každému dovoleno vyjadřovat se k věcem veřejným a vynášet o nich hodnotící soudy [náleze ze dne 11. 11. 2005 sp. zn. I. ÚS 453/03 (N 209/39 SbNU 215)]. Respektování svobody projevu vytváří prostor k tomu, aby se v zásadě jakákoli otázka mohla stát předmětem veřejné debaty. V jejím rámci mohou být vzájemně konfrontována tvrzení a názory prezentované jejími účastníky, což umožňuje čelit nejrůznějším výzvám, které s sebou přináší společenský vývoj, a nacházet na ně rozumné odpovědi. Svoboda projevu je rovněž nezbytným předpokladem toho, aby politická rozhodnutí vycházející z vůle většiny nebyla výsledkem toliko svobodného, ale rovněž informovaného rozhodování. Není přitom podstatné, v jaké míře je ten který projev skutečně schopen přispět k uvedeným cílům. Možnost vyjádřit svůj názor, jakkoli s ním lze nesouhlasit nebo mít k němu výhrady, je výrazem práva každého být v této debatě aktivním účastníkem a podílet se tak spolu s ostatními na veřejném životě [srovnej náleze ze dne 23. 6. 2015 sp. zn. II. ÚS 577/13 (N 118/77 SbNU 721)].

34. Stát je povinen zdržet se jednání, které by jednotlivci buď znemožňovalo činit určité projevy vůči veřejnosti, nebo by jej naopak za tyto projevy dodatečně sankcionovalo. Tato povinnost se však neuplatní absolutně. Je tomu tak z toho důvodu, že svoboda projevu není neomezená, nýbrž v některých případech podléhá omezením nezbytným buď k ochraně určitého veřejného zájmu, nebo práv a svobod jiných osob. S tím nakonec úzce souvisí skutečnost, že tato svoboda nepůsobí jen ve vztahu k veřejné moci, nýbrž nepřímo (zprostředkovaně) i ve vztahu k jiným osobám. Přesněji řečeno, její uplatňování může představovat zásah do práv jiných osob, ať už půjde o zveřejňování informací o nich, nebo o projevy, kterými se tyto osoby mohou, s ohledem na jejich obsah, oprávněně cítit dotčeny. V těchto případech, kdy jde o právní vztahy mezi účastníky, kteří jsou si rovni (neboli horizontální právní vztahy), již k ochraně práva nestačí toliko zdržení se určitého jednání. Stát je naopak povinen vytvořit podmínky k tomu, aby se kdokoli, do jehož práv bylo výkonem svobody projevu nepřijatelným způsobem zasaženo, mohl proti tomuto zásahu domáhat efektivním způsobem ochrany.

35. Jedním ze zákonných prostředků, které v tomto ohledu slouží ochraně lidské důstojnosti, osobní cti, dobré pověsti a jména ve smyslu čl. 10 odst. 1 Listiny, je právo domáhat se žalobou, aby bylo od neoprávněného zásahu do těchto práv upuštěno nebo aby byl odstraněn jeho následek (srovnej § 13 občanského zákoníku; nyní § 82 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník). Tímto způsobem je ve vztahu k uvedeným právům realizováno právo na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny. Rozhodnutí soudu, kterým se za účelem dosažení ochrany těchto práv ukládá jednotlivci povinnost omluvit se vhodnou formou za určitý projev dotýkající se osobnostních práv jiné osoby,

případně nahradit jí škodu či nemateriální újmu, která jí v důsledku tohoto projevu vznikla, však současně představuje zásah do jeho svobody projevu podle čl. 17 odst. 1 Listiny. Vystává proto otázka, kterému z těchto dvou ústavně zaručených práv je třeba dát přednost.

36. Jakýkoli zásah do svobody projevu musí být vždy posuzován z hlediska jeho proporcionality, pokud jde o dosažení jím sledovaného cíle. Ochrana osobnostních práv je v obecné rovině legitimním cílem takového zásahu již z toho důvodu, že slouží realizaci jiného ústavně zaručeného základního práva. Rovněž není pochyb, že omluva a případné zadostiučinění v penězích představují vhodné prostředky k dosažení tohoto cíle a že v úvahu nepřichází ani šetrnější prostředek, kterým by lze této ochrany dosáhnout. Řešení kolize svobody projevu podle čl. 17 odst. 1 Listiny na straně jedné a práva na ochranu osobnosti podle čl. 10 odst. 1 Listiny tak závisí na vzájemném poměrování obou těchto práv v kontextu okolností posuzované věci.

37. Ústavní soud ve své rozhodovací činnosti opakovaně vymezil obecná východiska pro řešení uvedené kolize [například nález sp. zn. II. ÚS 2051/14]. Zohledněny musí být zejména 1) povaha výroku (zda jde o skutkové tvrzení nebo hodnotící soud), 2) obsah výroku (například zda jde o projev „politický“ či „komerční“), 3) forma výroku (zejména nakolik je předmětný výrok expresivní, či dokonce vulgární), 4) postavení kritizované osoby (například zda jde o osobu veřejně činnou, či dokonce o osobu aktivní v politickém životě, případně o osobu veřejně známou), 5) zda se výrok (kritika) dotýká soukromé či veřejné sféry kritizované osoby, 6) chování kritizované osoby (například zda kritiku sama „vyprovokovala“ či jak se ke kritice postavila), 7) kdo výrok pronáší (například zda se jedná o novináře, běžného občana, politika apod.) a konečně 8) kdy tak učiní (například jaké měl či mohl mít jeho autor v daný okamžik k dispozici konkrétní údaje, z nichž vycházel, a v jaké situaci tak učinil). Každý z těchto faktorů hraje jistou roli při hledání spravedlivé rovnováhy mezi základními právy stojícími v kolizi. Jejich relativní váha závisí vždy na jedinečných okolnostech každého případu. Tento výčet relevantních faktorů ale není taxativní. V úvahu musí být vždy vzat celkový kontext věci a ve specifických případech mohou být významné i okolnosti, jež nelze do žádné z právě uvedených kategorií zařadit.

38. Difamující výrok může mít povahu hodnotícího soudu nebo skutkového tvrzení. V případě hodnotícího soudu nelze zkoumat jeho pravdivost, neboť jde o subjektivní názor toho, kdo projev učinil; postačí, že bude mít alespoň určitý skutkový základ (například nález sp. zn. I. ÚS 453/03; rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 24. 2. 1997 ve věci stížnosti č. 19983/92 *De Haes a Gijsejs proti Belgii*, bod 47). Obecně přitom platí, že i nadnesené a přehánějící názory, a to dokonce i názory někoho urážející, jsou-li proneseny ve veřejné či politické debatě, jsou názory zásadně ústavně chráněnými [například nález ze dne 15. 3. 2005 sp. zn. I. ÚS 367/03 (N 57/36 SbNU 605), nález ze dne 23. 3. 2010 sp. zn. I. ÚS 1990/08 (N 63/56 SbNU 711), bod 32, nebo nález ze dne 6. 3. 2012 sp. zn. I. ÚS 823/11 (N 44/64 SbNU 521), bod 24; též rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 7. 12. 1976 ve věci stížnosti č. 5493/72 *Handyside proti Spojenému království*, bod 49]. Ochrana takovému projevu by bylo možné odeprít pouze v případě, pokud by zcela postrádal potřebný skutkový základ, nebo pokud by byl učiněn způsobem, který není slučitelný s demokratickými principy, například z důvodu absence dobré víry ohledně jeho legitimacy [například nález ze dne 17. 7. 2007 sp. zn. IV. ÚS 23/05 (N 111/46 SbNU 41), bod 27, nebo usnesení ze dne 22. 10. 2007 sp. zn. I. ÚS 805/07], respektive způsobem vybočujícím z mezí

v demokratické společnosti obecně uznávaných pravidel slušnosti [nález ze dne 10. 7. 1997 sp. zn. III. ÚS 359/96 (N 95/8 SbNU 367)].

39. Jestliže difamující výrok spočívá ve skutkovém tvrzení neboli konstatování faktu, pak je ten, kdo jej učinil, povinen prokázat 1) rozumné důvody, na jejichž základě se spoléhal na jeho pravdivost, jakož i 2) že podnikl dostupné kroky k ověření jeho pravdivosti, a to v míře a intenzitě, v níž bylo její ověření přístupné a definitivní (včetně případného dotazu u osoby, které se tvrzení týká, jejíž stanovisko by v takovém případě mělo být rovněž zveřejněno), a 3) že byl v dobré víře, a tudíž neměl důvod věřit, že toto tvrzení není pravdivé (podrobně nález sp. zn. I. ÚS 453/03; srovnej též rozsudek velkého senátu Evropského soudu pro lidská práva ze dne 17. 12. 2004 ve věci stížnosti č. 49017/99 *Pedersen a Baadsgaard proti Dánsku*, bod 78). Jsou-li tyto podmínky splněny, pak ani případná dodatečně zjištěná nepravdivost výroku nebude sama o sobě znamenat nepřípustnost zásahu do práva na ochranu osobnosti.

40. V posuzované věci pronesl stěžovatel v diskusním pořadu České televize kritiku vedlejšího účastníka, kterou v souvislosti s jeho předchozím působením veřejně zpochybnil jeho kompetentnost vykonávat vedoucí pozici v Národní galerii. Konkrétně uvedl, že vedlejší účastník byl jedním z ředitelů Národní galerie (posléze se opravil, že byl jen ředitelem jedné z jejich sbírek) z řad kunsthistoriků, kteří měli tuto instituci dovést do „naprosto dezolátního stavu“. Vedlejší účastník měl být „nejhorším“ z nich, neboť ji měl „zcela ekonomicky zruinovat“.

41. Ústavní soud nemá pochybnost o tom, že předmětný výrok zasáhl do osobnostních práv vedlejšího účastníka, a dále se tak zabýval otázkou, zda napadenými rozhodnutími stanovená povinnost omluvit se za něj nepředstavuje porušení stěžovateli svobody projevu. V této souvislosti považuje za významné, že obsazení funkce generálního ředitele či jiných vedoucích funkcí v Národní galerii je otázkou veřejného zájmu. Osoby, které vykonávají nebo v minulosti vykonávaly uvedené funkce, si musí být vědomy, že činnost této státem zřízené a z převážné části také financované instituce podléhá kontrole ze strany veřejnosti, pročež i ony samy musí strpět v širokém rozsahu kritiku vztahující se k jejich působení. Na vedlejšího účastníka je v této souvislosti třeba nahlížet jako na osobu veřejně činnou, přičemž stěžovatelem pronesená kritika se zjevně týká jeho veřejné sféry.

42. V části, ve které kritika stěžovatele obsahovala hodnocení vedlejšího účastníka jako „nejhoršího“ ředitele z řad kunsthistoriků, nutno předmětný výrok považovat za ryze subjektivní hodnocení, na něž má každý právo. Tato kritika ale zahrnovala také tvrzení, že se vedlejší účastník ve funkci ředitele sbírky podstatným způsobem podílel na „dezolátním stavu“, v jakém Národní galerie skončila, a že mu lze dokonce připsat odpovědnost za její celkové ekonomické zruinování. Uvedená tvrzení již podle Ústavního soudu nejsou hodnotícími soudy, nýbrž jde svou povahou o tvrzení skutková. Z provedeného dokazování, které co do výsledných skutkových zjištění nezpochybňuje ani stěžovatel, přitom vyplynulo pouze to, že vedlejšímu účastníkovi lze jako někdejšímu řediteli sbírky přiznat odpovědnost za některá pochybení související s hospodařením Národní galerie. Tato pochybení však sama o sobě nebyla příčinou jejích tehdejších vážných ekonomických problémů a její celkové hospodaření ovlivnila jen v omezené míře.

43. Jakkoli se veřejná debata k politickým či společenským tématům přirozeně nemůže vyhnout určité míře zjednodušení, jež ztěžuje rozlišování mezi hodnotícími soudy a skutkovými tvrzeními, vždy je nutno zkoumat celkový kontext, v jakém byl ten který výrok pronesen. V posuzované věci je stěžejní, že šlo o výrok tehdejšího generálního ředitele Národní galerie. Předmětné hodnocení činnosti vedlejšího účastníka tak z jeho strany vyznívá jako informace od osoby, u níž z důvodu dlouholetého působení v této funkci lze předpokládat podrobnou znalost hospodaření této instituce, včetně období předcházejících jeho působení. Kdokoli, kdo zaznamenal uvedený výrok, mohl předpokládat, že stěžovatelem vyjádřený podíl vedlejšího účastníka na výsledcích hospodaření Národní galerie v minulosti je konstatováním faktu, a nikoli pouhým zveličením, jak by tomu mohlo být, kdyby tento výrok zazněl v jiném kontextu. Obzvláště podotkl-li stěžovatel v daném pořadí, že „to může dokázat“. Za této situace nelze dát v případě předmětného výroku přednost svobodě projevu stěžovatele před ochranou osobnosti vedlejšího účastníka, který se tímto tvrzením oprávněně cítil dotčen.

44. Vzhledem k tomu, že obecné soudy posoudily uvedenou kolizi základních práv právě tímto způsobem, nelze jim vytknout, že by právo na ochranu osobnosti vedlejšího účastníka podle čl. 10 odst. 1 Listiny neoprávněně upřednostnily před svobodou projevu stěžovatele podle čl. 17 odst. 1 Listiny, a tedy že by v tomto směru tuto svobodu porušily, respektive že by jí v rozporu s čl. 36 odst. 1 Listiny odepřely soudní ochranu. Správně navíc zohlednily, že předmětný výrok – jakkoli měl povahu skutkového zjištění – neměl ve vztahu k vedlejšímu účastníkovi takové následky, jejichž odstranění by vyžadovalo uložit stěžovateli jinou povinnost, než povinnost k omluvě. Tyto následky byly zmírněny již tím, že vedlejší účastník měl možnost na tato vyjádření ve veřejném prostoru reagovat.

VII. *Závěr*

45. Ze všech těchto důvodů Ústavní soud neshledal, že by napadenými rozsudky byla porušena ústavně zaručená základní práva a svobody stěžovatele, zejména jeho svoboda projevu podle čl. 17 odst. 1 Listiny a právo na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny, a podle § 82 odst. 1 zákona o Ústavním soudu jeho ústavní stížnost zamítl.

Poučení: Proti rozhodnutí Ústavního soudu se nelze odvolat.

V Brně dne 11. června 2018

Vladimír Sládeček
předseda senátu